

პერცეფციის საკითხზე - გეოსისტემების შეფასება

ნელი ჯამასპაშვილი

ელ-ფოსტა: neli.jamaspashvili@tsu.ge

გეოგრაფიის დეპარტამენტი, ზუსტ და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა ფაკულტეტი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ი. ჭავჭავაძის გამზირი 3, თბილისი, 0179, საქართველო

პროფესორმა ნ. ლ. ბერუჩაშვილმა მრავალი სასარგებლო იდეა დატოვა. ერთ-ერთი ასეთი იდეაა ლანდშაფტის პერცეფცია (აღქმა), ლანდშაფტის „მეხუთე“ განზომილება.

პერცეფცია (ლათინურიდან perceptio, სიტყვასიტყვით ნიშნავს წარმოდგენას, აღქმას) არის კოგნიტური (შემეცნებითი) პროცესი, რომლის დროსაც რეალობა (მოცემული ნამდვილობა), ობიექტის ან მისი ინდივიდუალური თვისებების პირდაპირი შეგრძნება (აღქმა), აისახება ფსიქიკაში, ამ შემთხვევაში, ლანდშაფტი გაგებულია, როგორც გეოსისტემის გარეგანი გამოვლინება, ბუნებრივ-ტერიტორიული, ბუნებრივ-აგარარული, საცხოვრებელი და სხვა ტერიტორიული კომპლექსების ფიზიკური კომპონენტების ერთობლიობა. ეს კომპონენტებია: რელიეფი, მცენარეულობა, შიდა წყლები და ადამიანის საქმიანობის შედეგები (ქალაქები, სამრეწველო ობიექტები და ა.შ.).

გეოგრაფიაში აღქმა ნიშნავს ბუნებრივ-ტერიტორიული კომპლექსის (ბტკ) აღქმას ადამიანის ან პირთა ჯგუფის მიერ, სადაც ერთი და იგივე ბუნებრივი ობიექტები შეიძლება განსხვავებულად აღიქმებოდეს, დამკვირვებლის პიროვნებისა და პროფესიის მიხედვით. ამგვარად, ლანდშაფტის აღქმის ძირითად აუცილებელ კომპონენტებს ასევე მიეკუთვნება ლანდშაფტის აღქმის ბუნება (ხასიათი) და ლანდშაფტის შეფასება კონკრეტული მოცემული კულტურის ფარგლებში, რაც განისაზღვრება ეთნიკური და გეოგრაფიული კუთვნილებით, ასევე ისტორიული ეპოქით.

აღქმის თითოეულ ტიპს გააჩნია არსებული სამყაროს გაგებისა და შეფასების საკუთარი მეთოდები. მათთან ყველაზე ახლოს ლანდშაფტის ესთეტიკის მეთოდებია. ლანდშაფტის ესთეტიკა ლანდშაფტის მეცნიერების განსაკუთრებული დარგია, რომელიც შეისწავლის ბუნებრივი და ბუნებრივ-ანთროპოგენური ლანდშაფტების სილამაზესა და თვალწარმტაცობას, აგრეთვე მათი ესთეტიკური აღქმისა და შეფასების თავისებურებებს.

ლანდშაფტის აღქმა მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ლანდშაფტურ-ეკოლოგიურ და ესთეტიკურ ძირითად მაჩვენებლებზე, ტერიტორიის რეკრეაციულ შეფასებასა და უნიკალური ლანდშაფტების იდენტიფიცირებაზე. ლანდშაფტის ესთეტიკური ღირებულების შეფასებისას, ყველა ლანდშაფტი იყოფა სამ ჯგუფად: მაღალი (8-10 ქულა); საშუალო (4-7 ქულა); დაბალი (3 ქულაზე ნაკლები).